

Öğretmenlerde Sabır ve Tükenmişliği Etkileyen Faktörlere Yönelik Nitel Bir Çözümleme*

A Qualitative Analysis of the Factors Affecting Patience and Burnout in Teachers

Erdal Meriç, Mustafa Erdem

Yazar Bilgileri

Erdal Meriç

Öğr. Gör. Dr., Ordu Üniversitesi, Çocuk Gelişimi, ekinerdal@gmail.com

Mustafa Erdem

Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, merdem50@gmail.com

ÖZ

Bu araştırma öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörleri kamu okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel olarak tasarlanan araştırma olgubilim deseni ile yapılandırılmıştır. Araştırmanın katılımcıları, maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen 16 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğretmenler, öğretim boyutunda sabır düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; öğrencilerin olumsuz davranışları, pandemi sürecinin olumsuz etkisi ve özel durumu olan öğrenciler olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre, etkileşim boyutunda sabır düzeylerini en çok etkileyen faktörler; velilerin bilinçsiz ve olumsuz yaklaşımları, idarenin dayatmacı yaklaşımı ile velilerin ilgisiz ve duyarsız tutumları şeklinde sıralanabilir. Öğretmenler, duygusal tükenmişliklerini en çok etkileyen faktörlerin; öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması, iş yükünün fazla olması ve eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki ekstra görevler olduğunu belirtirken duyarsızlaşmalarını en çok etkileyen faktörlerin ise velilerin ilgisiz tutumları ve olumsuz yaklaşımları ile empati kuramamak olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlere göre, kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeylerini en çok etkileyen faktörler; yenilikleri takip etmemek, öğrencilerden olumlu geri dönüş alamamak ile ailesel ve ekonomik sorunlardır. Araştırmada son olarak öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Sabır
Tükenmişlik
Öğretmen
Nitel araştırma

Keywords

Patience
Burnout
Teacher
Qualitative research

Makale Geçmişi

Geliş: 22.11.2022
Düzeltilme: 27.08.2023
Kabul: 13.10.2023

ABSTRACT

The present study was conducted to determine the factors affecting patience and burnout based on the views of primary school teachers employed in public schools. The study, which was designed qualitatively, was conducted based on the phenomenology method. The participants of the study consisted of 16 primary school teachers assigned with the maximum diversity sampling. The data of the study were collected with a semi-structured interview form and analyzed with descriptive analysis method. The study revealed that the negative student behavior, the negative impact of the pandemic and students with special conditions were the factors that affected the patience levels of the teachers in the instruction dimension. According to the teachers, the factors that most affected their patience levels in the interaction dimension included negative parental approaches, insistency of the administration and indifferent and insensitive parenthood. Teachers stated that the factors that affected their emotional burnout included disreputation of the teaching profession, high workload and non-educational duties, and the factors that most affected their depersonalization were parental indifference, negative attitudes, and lack of empathy. According to the teachers, the factors that most affected their burnout levels in the personal achievement dimension included their inability to follow up on innovations, lack of positive student feedback and familial and economic problems. Finally, recommendations are presented in the study to reduce the factors that negatively affect patience and burnout in teachers.

*Bu çalışma, ikinci yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından yürütülen doktora tezinden üretilmiştir.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf

Meriç, E. & Erdem, M. (2023). Öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörlere yönelik nitel bir çözümleme. *TEBD*, 21(3), 1605-1637. <https://doi.org/10.37217/tebd.1208694>

Giriş

Öğretmenler eğitim programları aracılığıyla öğrencilerin akademik ve mesleki alanda gelişimlerine yön vererek sağlam bir kişilik kazanmalarına (Gültekin, 2015), yaşantılarını düzenlemelerine ve davranışlarını olumlu anlamda değiştirmelerine yardımcı olmaktadır (Binbaşıoğlu, 1994). Dolayısıyla öğrencilere bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumların kazandırılmasında öğretmenlerin rolü büyüktür.

Öğretmenlik fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak zorlu ve aynı anda birçok farklı rolü yerine getirme sorumluluğu olan bir meslektir (Supervia ve Bordas, 2020). Bu nedenle birçok rolü üstlenerek farklı görevleri yerine getirme sorumluluğu olan öğretmenlerin birtakım özellik ve niteliklere sahip olmaları gerekir. Öğretmenlerin hangi özellik ve niteliklere sahip olmaları gerektiği konusunda birçok araştırma yapılmış ve bu araştırmalarda öğretmenlerin, mesleklerinin gereği olarak sahip olması gereken becerilerin yanında mesleğini doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkileyen birtakım kişisel özelliklere de sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Gültekin, 2020). Öğretmenlerin görevlerini etkili ve verimli bir şekilde yürütebilmeleri amacıyla sahip olmaları gereken mesleki becerilere ek olarak kişisel özellikler kapsamında özverili, çalışkan, iyimser, tutarlı, ön yargısız, nezaketli, saygılı, yetenekli, sakin, yaratıcı, duyarlı ve özgüven sahibi olmanın yanında problem çözme ve iletişim becerilerine sahip olmaları da önemlidir (Arı, 2016; Banks ve Thomson, 1995; Çapa ve Çil, 2000; Dağlıoğlu, 2010; Paliç ve Keleş, 2011). Alanyazından hareketle öğretmenlerin sahip olması gereken önemli kişisel özelliklerden birisinin de “sabır” olduğunu yani öğretmenlik mesleğinin sabırlı olmayı gerektirdiğini söylemek mümkündür (Büyükşahin ve Şahin, 2017; Duman ve Taş, 2021; Meriç ve Erdem, 2022; Murphy, Delli ve Edwards, 2004; Okoro ve Chukwudi, 2011; Shishavan ve Sadeghi, 2009).

Sabır, bireyin farklı koşul ve zamanlarda çeşitli hayal kırıklığı, sıkıntı ya da acılarla karşılaştığında bunların geçmesini sakince bekleyebilmesi eğilimidir (Schnitker, 2012). Bu nedenle yalnızca zorluklar karşısında değil, hayatın güzelliklerine ulaşmak için mücadele ederken ya da bu güzelliklere kavuşmayı beklerken de bireylerin sabırlı olması gerekir (Doğan, 2017). Alanyazında sabır kavramını konu edinen birçok araştırma bulunmakta ve bu araştırmaların önemli bir kısmı kavramı dinî boyutuyla ele almaktadır (Harned, 2015; Jusupov, 2017; Mahdiyar, Taghavi ve Goodarzi, 2016; Muratoğlu, 2018; Schnitker ve Emmons, 2007; Schnitker, Gilbertson, Haultberg, Hardy ve Fernandez, 2020). Sabır kavramını özellikle pozitif psikoloji açısından ilköğretim öğrencileri (Alan ve Ertac, 2015; Esen ve Say, 2022; Gökalp, 2022), ortaöğretim öğrencileri (Kaytez ve Güngör-Aytar, 2018) ve üniversite öğrencileri (Akyol, 2019; Çeliköz ve Gül, 2018; Doğan, 2018; Eliöz, Çebi, İmamoğlu, İslamoğlu ve Yamak, 2019; Eliüşük, 2014; Hossaeini, 2021; Khormaei, Farmani ve Soltani, 2014; Taş ve Tortumlu, 2021) örneğinde ele alan araştırmalar bulunmasına rağmen alanyazında öğretmenlerin

sabır düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışmaya ulaşamadığı gibi öğretmenlerde sabrı etkileyen faktörleri tespit etmeye yönelik herhangi bir araştırmaya da rastlanılmamıştır. Öğretmenlerin sabrını olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesinin, mesleklerini daha etkili yürütmelerine katkı sağlayacak tedbirlerin alınmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü öğretmenlerin mesleki süreçte sabırlı olmamaları karamsarlık ve strese yol açarak tükenmişlik yaşamalarına neden olabilmektedir.

Tükenmişlik, iş yaşamında stresle başa çıkamama sonucunda görülen, fizyolojik ve duygusal alanlarda hissedilen ve kişinin diğer insanlarla ilişkilerine, işine ve genel olarak hayatına olumsuz yansımaları olan uzun süreli psikolojik bir sendromdur. Tükenmişlik “Duygusal Tükenme”, “Duyarsızlaşma” ve “Kişisel Başarı” olmak üzere üç boyutlu bir süreç olarak değerlendirilmektedir. *Duygusal tükenme* kişinin psikolojik açıdan duygusal kaynaklarının azaldığını ve enerjisinin yok olduğunu hissetmesine bağlı olarak kendini işine verememesi; *duyarsızlaşma* kişinin birlikte çalıştığı veya hizmet götürdüğü kişilere karşı olumsuz, kayıtsız, alaycı tutum ve duygular geliştirmesi; *kişisel başarı* ise depresyon ve moral düşüklüğü sonucunda kişinin işiyle ilgili olarak kendisini olumsuz değerlendirme ve başarısız görme eğilimidir (Maslach, 2009; Maslach ve Jackson, 1981).

Öğretmenler diğer meslek gruplarında çalışanlara göre daha fazla stres yaşamaktadırlar (Antoniou, Polychroni ve Walters, 2000; Chan, 2003; Çokluk, 2003). Çünkü öğretmenlik mesleğinden toplumsal beklenti oldukça yüksektir ve yüksek toplumsal beklenti ise öğretmenler açısından önemli bir stres kaynağıdır. Farklı özelliklere sahip öğrencileri ve eğitimin tüm paydaşlarıyla sürekli iletişim ve etkileşim içinde olan öğretmenler, bu süreçte yaşadıkları olumsuzluklardan dolayı strese maruz kalabilmekte ve buna bağlı olarak tükenmişlik yaşayabilmektedirler. Öğretmenlerin tükenmişlik yaşamaları ise başta aileleri ve öğrencileri olmak üzere genel olarak tüm toplumun bu durumdan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Alanyazında öğretmenlerin tükenmişliklerini etkileyen bireysel ve örgütsel pek çok faktörden bahsedilmektedir. Öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmalarda tükenmişliğin iş doyumu (Çağlar ve Demirtaş, 2011; Yılmaz ve Aslan, 2018), örgütsel bağlılık (D’Amico, Geraci ve Tarantino, 2020; Goswami, 2013), öz-yeterlik (Bümen, 2010), örgütsel adalet (Karaman, 2009), okul iklimi (Malinen ve Savolainen, 2016), sosyal destek (Yılmaz ve Aslan, 2018), örgütsel güven (Akay, 2020), mükemmeliyetçilik (Shirazizadeh ve Karimpour, 2019), yaşam doyumu (Yavuz, 2019), işe adanmışlık (Hakanen, Bakker ve Schaufeli, 2006), benlik saygısı (Sovitriana, Santosa ve Hendrayani, 2019), örgütsel sessizlik (Öztürk-Çiftci, Meriç ve Meriç, 2015), umutsuzluk (Özben ve Argun, 2003), iş yükü algısı (Öztürk ve Erdem, 2020) ve iş stresi (Zhang, Zhang ve Hua, 2019) gibi birçok kavramla olan ilişkisi irdelenmiş ve öğretmenlerde yaşanan tükenmişliğin hem kişisel hem de çevresel faktörlerden kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Türkiye’de eğitim örgütlerinde tükenmişlik konusundaki makaleleri kapsayan bir meta değerlendirme çalışması yapılmış ve bu kapsamda 1995 ile 2019 yılları arasında yayımlanmış 193 makale detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çözümlemede içerik analizi tekniğinin kullanıldığı araştırmada, makalelerin büyük çoğunluğunun tarama modelinde hazırlandığı vurgulanmıştır. Katılımcıların genellikle öğretmenlerden oluştuğunun belirtildiği araştırmada tükenmişlikle ilişkisi en fazla irdelenen kavramların; iş doyumunu, örgütsel vatandaşlık, bağlılık, öz yeterlik/yeterlilik, sinizm, stres vb. olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, tükenmişlik konusunda yapılan makalelerin sayısal verilere hapsedildiği ve tükenmişlik kavramının sadece nicel olarak açıklanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Çalışmada ayrıca tükenmişlik konusunda daha derinlemesine bilgi edinebilmek için nitel araştırmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Yılmaz, 2020). Bu ihtiyaçtan hareketle öğretmenlerde tükenmişliği etkileyen faktörlerin derinlemesine incelenmesi önemli görülmektedir.

Alanyazın değerlendirildiğinde öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörleri tespit etmeye yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörlerin belirlenerek olumsuzluk teşkil eden durumların giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmasının, öğretmenlerin görevlerini daha etkili ve verimli bir şekilde yürütmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörlerin neler olduğunun belirlenmesi ve bu iki kavram arasında nasıl bir ilişki olduğunun tespit edilmesi araştırılmaya değer bulunmuş olup bu araştırma öğretmenlerde sabır ve tükenmişliği etkileyen faktörleri Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kamu okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin sabır düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?
2. Öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?
3. Sabır ve tükenmişlik arasında nasıl bir ilişki vardır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Nitel yöntemle gerçekleştirilen bu araştırma olgubilim (fenomenoloji) deseni ile yapılandırılmıştır. Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek birey ya da gruplardır. Nitel veriler toplanırken etkileşim, takip, ayrıntılara inme ve ek sorgulamalar yapma önemli olduğu için yüz yüze görüşme en ideal veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle verilerin toplanmasında yüz yüze görüşme yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ordu ilinde kamuya bağlı ilkokullarda görev yapan ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen 16 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Maksimum çeşitlilikte amaç, problemin tarafı olabilecek her gruptan bireyin örnekleme temsil edilmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Katılımcıların belirlenmesinde maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet alanı, toplam hizmet süresi, okutulan sınıf düzeyi ve sınıftaki öğrenci sayısı gibi ölçütler kullanılmıştır. Morgan ve Morgan'a (2008) göre nitel araştırmalarda ideal örneklem büyüklüğünün tespit edilmesinde temel kural, elde edilen bilgilerin doyuma ulaşmasıyla oluşan tekrarlanma döngüsüdür. Bir noktadan sonra sürece dâhil edilen her yeni katılımcı, daha önce görüşme yapılan katılımcıların sunduğu veriyi sunmaya başlayacaktır (aktaran Baltacı, 2018). Dolayısıyla 16. öğretmenle yapılan görüşmeden sonra verilerin tekrara düştüğü ve doyuma ulaştığı kanaatine varılmış olup veri toplama süreci tamamlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarına ait demografik bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

<i>Kod</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Eğitim Durumu</i>	<i>Mezuniyet Alanı</i>	<i>Toplam Hizmet Süresi (Yıl)</i>	<i>Okutulan Sınıf Düzeyi</i>	<i>Sınıftaki Öğrenci Sayısı</i>
Ö1	Erkek	Lisansüstü	Sınıf Öğretmenliği	15	2	26
Ö2	Erkek	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	13	3	22
Ö3	Kadın	Lisans	Diğer	24	4	28
Ö4	Erkek	Ön lisans	Sınıf Öğretmenliği	38	4	27
Ö5	Kadın	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	14	1	32
Ö6	Erkek	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	32	2	37
Ö7	Erkek	Ön lisans	Sınıf Öğretmenliği	33	1	32
Ö8	Erkek	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	18	3	26
Ö9	Kadın	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	16	4	18
Ö10	Erkek	Lisansüstü	Sınıf Öğretmenliği	20	3	24
Ö11	Kadın	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	30	3	25
Ö12	Erkek	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	22	4	14
Ö13	Kadın	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	23	1	30
Ö14	Erkek	Lisansüstü	Sınıf Öğretmenliği	20	1	36
Ö15	Kadın	Lisans	Diğer	21	1	29
Ö16	Erkek	Lisans	Sınıf Öğretmenliği	20	2	34

Tablo 1 incelendiğinde görüşme yapılan katılımcıların altısı kadın, 10'u erkek öğretmen iken ikisi ön lisans, 11'i lisans ve üçü ise lisansüstü mezunu öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcılardan 14'ü sınıf öğretmenliği programından mezun iken iki katılımcı ise sınıf öğretmenliği dışındaki farklı bir programdan mezun olmuştur. Görüşme yapılan öğretmenlerin toplam hizmet süreleri 13 yıl ile 38 yıl arasında, sınıflarındaki öğrenci sayıları ise 14 ile 37 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin beşi birinci sınıfları, üçü ikinci sınıfları, dördü üçüncü sınıfları ve dördü ise dördüncü sınıfları okutmaktadır. Dolayısıyla görüşmelerde bütün sınıf düzeylerini okutan öğretmenlere yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması amacıyla farklı ilkokullarda görev yapan üç sınıf öğretmeniyle ön görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerden sabır ve mesleki tükenmişlik konusundaki düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin ifadeleri ve alanyazından yararlanılarak sabır ve tükenmişliğin alt boyutları temelinde öğretmenlerin sabır ve tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmeye yönelik 6 sorudan oluşan görüşme formu taslağı oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form, eğitim bilimleri alanında üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuş ve görüşler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. "Öğretim" boyutunda sabır düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?
2. "Etkileşim" boyutunda sabır düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?
3. "Duygusal Tükenme" boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?
4. "Duyarsızlaşma" boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?
5. "Kişisel Başarı" boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?
6. Sabır ve tükenmişlik arasında nasıl bir ilişki vardır?

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, nicel araştırmalardan farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Lincoln ve Guba (1985) nicel araştırmalarda kullanılan "geçerlik" ve "güvenirlik" kavramlarından farklı olarak nitel araştırmaların niteliğini artırabilecek bazı stratejiler önermektedir. Bu stratejileri "inandırıcılık", "aktarılabirlik", "tutarlık" ve "teyit edilebilirlik" şeklinde sıralamak mümkündür. İnanırıcılığı sağlamak amacıyla uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidi; aktarılabirliği sağlamak amacıyla ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme; tutarlığı sağlamak amacıyla tutarlık incelemesi ve teyit edilebilirliği sağlamak amacıyla ise teyit incelemesi yöntemleri kullanılabilir. Bu araştırmada verilerin niteliğini artırmak amacıyla kullanılan strateji ve yöntemler aşağıda açıklanmıştır (aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2016):

İnanırıcılık (İç geçerlik): Öğretmenlerle görüşme yapılırken onlara zaman baskısı hissettirmeden, sorulan sorulara rahat bir şekilde cevap vermeleri için yeterince zaman tanınmış ve görüşmeler mümkün olduğunca uzun tutulmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler her bir katılımcı için ortalama 70 dakika sürmüştür (*uzun süreli etkileşim*). Görüşme formunda konuyla ilgili özellikle sonda sorulara yer verilmiş ve bu sorular aracılığıyla araştırmacılar, katılımcılar tarafından verilen cevabın peşine düşerek daha derinlemesine bilgi elde etmek amacıyla katılımcılara tekrarlı sorular yönelterek odaklanılan konu hakkında detaylara erişmeye çalışmışlardır (*derinlik odaklı veri toplama*). Görüşme yapılan öğretmenler belirlenirken cinsiyet, eğitim durumu, mezuniyet alanı, toplam hizmet

süresi, okutulan sınıf düzeyi ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenleri göz önüne alınmış ve böylece farklı özelliklere sahip öğretmenlerin farklı algı ve yaşantılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır (*çeşitleme*). Araştırma deseninin belirlenmesi, yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulması, tema ve kodların belirlenmesi ve verilerin çözümlenmesi sürecinde eğitim bilimleri ve nitel araştırma alanında uzman bir öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuş ve nitel araştırma süreci uzman görüşleri doğrultusunda titizlikle yürütülmüştür (*uzman inceleme*). Görüşme yapılan katılımcılardan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından hem ses kayıt cihazına kaydedilmiş hem de görüşme formuna yazılmış ve görüşmenin tamamlanmasının hemen ardından görüşme formuna yazılan bilgiler özetlenerek katılımcılarla paylaşılmış ve katılımcı teyidi sağlanmıştır (*katılımcı teyidi*).

Aktarılabirlik (Dış geçerlik): Nitel araştırmaların aktarılabirliği verilerin yeterince betimlenebilmesine bağlıdır. Ayrıntılı betimleme ile ham veriler, ulaşılan kavram ve temalara göre yeniden düzenlenerek yorum katmadan ve mümkün olduğunca verinin doğasına sadık kalınarak okuyucuya aktarılmaya çalışılır. Araştırmanın aktarılabirliğini sağlamak amacıyla, araştırma verileri betimlenirken ortaya çıkan tema ve kodlar çerçevesinde sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir (*ayrıntılı betimleme*). Aktarılabirliği sağlamak amacıyla araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir (*amaçlı örnekleme*).

Tutarlık (İç güvenilirlik): Araştırmacılar görüşme formunu hazırlarken alanyazından yararlanmış, öğretmenlerle yapılan tüm görüşmelerde soruların benzer bir yaklaşımla sorulmasına özen gösterilmiş, öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar görüşme formuna not alınmış ve tüm katılımcılardan izin alınarak, yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Veriler analiz edilirken benzer bir yaklaşımla en çok tekrarlanan ifadeler temel alınarak kodlar oluşturulmuş ve böylece araştırmanın her bir aşamasında tutarlı davranmaya özen gösterilmiştir (*tutarlık inceleme*).

Teyit edilebilirlik (Dış güvenilirlik): Araştırmadan elde edilen sonuçların teyit edilmesi amacıyla eğitim bilimleri alanında uzman bir öğretim üyesi görüşme formlarını inceleyip ses kayıtlarını dinleyerek oluşturulan kodlar ve temalarla ilgili gerekli karşılaştırmaları yapmış ve elde edilen sonuçlarla ham verilerin tutarlı olduğunu teyit etmiştir (*teyit inceleme*).

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri toplanmadan önce Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 27.05.2021 tarih ve 2021/3/12 sayılı karar ile etik kurul izni ve Ordu İl Millî Eğitim Müdürlüğünden 16.09.2021 tarih ve 32080347 sayılı yazı ile uygulama izni alınmıştır.

Araştırmanın verileri 2021-2022 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden öğretmenlerle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Asıl

görüşmelere başlamadan önce iki öğretmen ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu pilot görüşmelerde amaç, asıl görüşme süreci ile ilgili öngörülme her hangi bir durumun olup olmadığını tespit ederek gerekli önlemleri alıp araştırmanın daha etkili yürütülmesini sağlamaktır. Yapılan pilot görüşmeler sonucunda görüşme formundaki soruların araştırma amacına hizmet ettiği teyit edilmiştir.

Verilerin toplanacağı katılımcılarla öncelikle bir ön görüşme yapılmış olup asıl görüşmenin yapılacağı yer ve zaman belirlenmiştir. Asıl görüşme yapılmadan önce sabır ve tükenmişlik konusunda bir ön bilgilendirme yapmak amacıyla iki paragraftan oluşan kısa bir metin ve görüşme formu katılımcılara ulaştırılarak araştırmayla ilgili bilgilendirilmeleri sağlanmıştır. Ayrıca görüşme esnasında katılımcılara sorular sorulmadan önce araştırmacılar tarafından sabır ve tükenmişlik kavramları ve görüşme formunda yer alan sabır ve tükenmişliğin alt boyutları hakkında gerekli açıklamalar yapılarak katılımcılar bilgilendirilmiştir. Katılımcıların, görüşmeleri okullarında yapmak istemeleri nedeniyle yüz yüze görüşmeler katılımcıların müsait oldukları zaman aralıklarında ders saatleri dışında ve okulda uygun olan boş bir derslikte gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler her bir katılımcı için ortalama 70 dakika sürmüştür. Görüşmeler hem araştırmacılar tarafından görüşme formu üzerine not alınmış hem de katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında ilk olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları Ö1, Ö2, Ö3, ... şeklinde numaralandırılmıştır. Daha sonra, görüşme formlarına yazılarak elde edilen veriler ile görüşme sırasında alınan ses kayıtları araştırmacılar tarafından detaylı bir şekilde karşılaştırılıp titizlikle analiz edilmiştir. Her bir soruya verilen cevaplardaki en çok tekrarlanan ifadeler; bu ifadeleri belirten katılımcılar ve bu ifadelerin frekansları not edilerek, sorulan sorular temel alınarak sabır ve tükenmişliğin alt boyutları kapsamında oluşturulan temalar altına kodlanmıştır.

Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde veriler, önceden belirlenmiş olan temalar çerçevesinde özetlenir ve yorumlanır. Veriler, araştırma soruları kapsamında ortaya konan temalar veya görüşme sürecinde kullanılan soru ve boyutlar dikkate alınarak sunulabilir. Betimsel analizde, görüşme yapılan katılımcıların görüşlerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Bu analizde, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bulgular

Bulgular bölümünde, katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak öğretmenlerin sabır düzeylerini etkileyen faktörlere yönelik bulgulara, ardından öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörlere yönelik bulgulara ve son olarak da sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Sabır Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Yönelik Bulgular

Bu kısımda sınıf öğretmenlerinin öğretim ve etkileşim boyutlarındaki sabır düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğuna ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Öğretim Boyutunda Sabrı Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere “Öğretim boyutunda sabır düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretim Boyutunda Sabrı Etkileyen Faktörler

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Öğretim boyutunda sabrı etkileyen faktörler	Öğrencilerin olumsuz davranışları	12	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö16
	Pandemi sürecinin olumsuz etkisi	9	Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Özel durumu olan öğrenciler	8	Ö1, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö16
	Müfredatı yetiştirememeye kaygısı	8	Ö5, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
	Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler	8	Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16
	Öğrencilerin çok çabuk sıkılmaları	6	Ö7, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersizliği	6	Ö1, Ö4, Ö7, Ö10, Ö11, Ö15
	Acelecı davranmak	6	Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12
	Öğrencilerin ders ve konuyla ilgili olmayan soruları	5	Ö1, Ö2, Ö8, Ö12, Ö14
	Öğrenciler dışındaki faktörler (idare, veli, mevzuat)	5	Ö4, Ö5, Ö8, Ö10, Ö11
	Müfredatın yoğun olması	5	Ö4, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14
	İdarenin ve velilerin eğitim öğretime aşırı müdahalesi	4	Ö2, Ö8, Ö11, Ö16
	Öğrenmede zorluk çeken öğrenciler	4	Ö1, Ö7, Ö8, Ö14
	Öğretmenin ruh hâli	4	Ö3, Ö13, Ö14, Ö15
	Dijital dünyanın olumsuz etkileri	3	Ö10, Ö12, Ö13
	Sınıf mevcudunun kalabalık olması	3	Ö9, Ö14, Ö16
	Öğrenci devamsızlığı	3	Ö8, Ö13, Ö14
	Öğrencilerin dinlemeyi bilmemeleri	1	Ö8
	Öğrencileri sevmemek	1	Ö12
	Sabırsız öğrenciler	1	Ö15

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenler, öğretim boyutunda sabır düzeyini en çok etkileyen faktörlerin “Öğrencilerin olumsuz davranışları” (f=12), “Pandemi sürecinin olumsuz etkisi” (f=9), “Özel durumu olan öğrenciler” (f=8), “Müfredatı yetiştirememeye kaygısı” (f=8) ve “Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler” (f=8) olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca “Öğrencilerin çok çabuk sıkılmaları” (f=6), “Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersizliği” (f=6), “Acelecı davranmak” (f=6), “Öğrencilerin ders ve konuyla ilgili olmayan soruları” (f=5), “Öğrenciler dışındaki faktörler (idare, veli, mevzuat)” (f=5) ve “Müfredatın yoğun olması” (f=5) faktörlerinin de öğretim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin olumsuz davranışlarıyla ilgili olarak Ö5 bu konudaki düşüncesini “*Sınıftaki olumsuz öğrenci davranışlarının yanlış olduğunu bir şekilde diğer çocuklara da göstererek tepki vermemiz gerekiyor. Bu da zor bir süreç, yani kızsan; bir kızdım, iki kızdım... Bazı çocuklara kızsan da davranışı*

değiştiremiyorsun. Tamam, bu çocuk birine tokat attı, şimdi ben ne yapacağım? Tokat atan çocuğa kızdım, -eee kızdım, bugün kızdım, yarın yine tokat atmış, ne yapacağım? Öğretmenin; çocukla konuşma ve anlatmanın dışında bir seçeneği yok. Yani bu konuda öğretmenin yapacağı şeyler sınırlı, bu sınırlılık da öğretmenin sabrını etkiliyor.” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlikte 32 yıllık mesleki kıdeme sahip olan Ö6 bu konuda: “...Şu yaşıma kadar çocuklara ağzımdan asla kötü bir kelime çıkmadı; hakaret, utandırma gibi, bunlara çok dikkat ediyorum. Ama çocuklarda her türlü var; birbirlerine karşı küfür, kötü söz, hakaret, birbirini şikâyet etme... Gün geçtikçe sorunlu öğrencilerin sayısı artıyor. Her gün bir dersim çocuklara iyi insan olmayı anlatmakla geçiyor. Ama sonuç alıyor musun? Çok az. En fazla bağıyoruz, kızıyoruz, başka bir şey yok yani. Ama biz de insanız sonuçta. Bir kere uyarıyorsun, iki kere uyarıyorsun, üç kere uyarıyorsun, dördüncüde bağıyorsun. Yani bağırarak zorunda kalıyorsun.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Üçüncü sınıfları okutan Ö2, pandemi sürecinin eğitim öğretimi olumsuz etkilediğini dile getirerek: *“Matematikten bu hafta zamanı ölçme konusuna geçtim, birinci ve ikinci sınıfın konularına bakıyorum sınıfın yüzde altmışı bilmiyor. Normalde şu anda üçüncü sınıfta daha üst seviye işlememiz gerekirken ben birinci ikinci sınıfın konusunu tekrar ediyorum. Bakıyorum çocuğa, çocuk bana boş boş bakıyor, anlamıyor. Anlamadığını hissediyorsun tabii ki; tekrar anlatıyorum, tekrar anlatıyorum, tekrar anlatıyorum... Ama bir noktadan sonra, baktığında iş çıkırından çıkıyor. Ben kendimi tanıyamaz oluyorum, çocuğa bağıyorum... Çocuk pandemide, uzaktan eğitimde tamam orada anlamış ama geri dönüt alamadığımız için... Bu bizim sabrımızı zorluyor.”* şeklinde görüş belirtmiştir. Pandemi sürecinin olumsuz etkileri konusunda Ö8: *“Pandemi süreci, bizim sabrımızı zorlayan şeylerden bir tanesi. Öğrencinin devamsızlığı da ön plana çıkıyor, devam etmeyen öğrenciye sabır göstermek gerçekten zor. Çünkü zincir kırıldığı zaman siz o zincir halkasını tekrar takmak için bir daha emek sarf etmek zorundasınız. Eksik kalıyor, o eksik oldu mu kopuyor, öğrenci koptuğu zaman toparlamak daha zor ve bu her seferinde sizi bir kısır döngüye sokuyor...”* şeklinde görüş bildirerek pandemi sürecinin eğitim öğretimi çok olumsuz etkilediğini dile getirmiştir.

Müfredatı yetiştirememe kaygısı konusunda Ö8: *“Sanırım öğretmenin en büyük sıkıntısı müfredatı yetiştirme zorunluluğu, bu da bizim sabrımızı zorlayan şeyler arasında... Müfredatın gerektiğinden fazla yoğun olması üstümüzde bir baskı oluşturuyor ve süre yetmiyor. Öğrencilerin yetiştirememesi bizi sabırsızlığa itiyor.”* şeklinde görüş bildirerek müfredatın yoğun olmasından dolayı zamansal olarak baskı hissettiklerini ve bunun da öğretmenlerin sabrını olumsuz etkilediğini dile getirmiştir.

Etkileşim Boyutunda Sabrı Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere “Etkileşim boyutunda sabır düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Etkileşim Boyutunda Sabrı Etkileyen Faktörler

<i>Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>f</i>	<i>Katılımcılar</i>
Etkileşim boyutunda sabrı etkileyen faktörler	Velilerin bilinçsiz ve olumsuz yaklaşımları	12	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16
	İdarenin dayatmacı yaklaşımı	10	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö14, Ö15
	Velilerin ilgisiz ve duyarsız tutumları	9	Ö1, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16
	Yöneticilerin adaletsiz yaklaşımları	6	Ö1, Ö2, Ö3, Ö9, Ö12, Ö13
	Eğitim paydaşlarının bencilliği	6	Ö1, Ö7, Ö8, Ö9, Ö15, Ö16
	İdarenin desteğini hissetmemek	3	Ö7, Ö8, Ö13
	Öğretmenlerin fikirlerine değer verilmemesi	3	Ö8, Ö10, Ö11
	Hoşgörü ve farklılıklara saygının olmaması	2	Ö6, Ö10
	Liyakatsiz yöneticiler	2	Ö8, Ö13
	Etik olmayan davranışlar	1	Ö7
	Ön yargılı ve öğrenmeye açık olmayan kişiler	1	Ö8
Velilerin yüksek beklentileri	1	Ö11	

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenler, etkileşim boyutunda sabır düzeyini en çok etkileyen faktörlerin “Velilerin bilinçsiz ve olumsuz yaklaşımları” (f=12), “İdarenin dayatmacı yaklaşımı” (f=10), “Velilerin ilgisiz ve duyarsız tutumları” (f=9), “Yöneticilerin adaletsiz yaklaşımları” (f=6) ve “Eğitim paydaşlarının bencilliği” (f=6) olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca “İdarenin desteğini hissetmemek” (f=3), “Öğretmenlerin fikirlerine değer verilmemesi” (f=3), “Hoşgörü ve farklılıklara saygının olmaması” (f=2) ve “Liyakatsiz yöneticiler” (f=2) gibi faktörlerin de etkileşim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini dile getirmişlerdir.

Bilinçsiz veliler konusundaki görüşünü Ö11: “...Bilinçli değiller, çocuğun eğitim öğretim almasının önemli olduğunun farkında değiller. Çocuk okur, yazar, yapar, okuma yazma bittiğinde iş bitti gibi düşünüyorlar. Birinci sınıfta daha çok okula gelen, çocuğun durumunu soran bu veliler ikinci sınıfta uğramıyorlar. Okuma yazma öğrendikten sonra işlerinin bittiğini sanıyorlar, işte bilinçsizlikten kaynaklanan bir şey. Bu da öğretmenin işini zorlaştırıyor. Karşımızdaki velilerle iletişim kuramıyoruz.” şeklinde dile getirmiş ve bilinçsiz velilerin öğretmenlerin işini zorlaştırdığını ifade etmiştir. Benzer şekilde bilinçsiz veliler konusundaki görüşünü Ö13: “...Eğitilmiş velilerle hiçbir sıkıntı yok, daha çok hiç bilmeden akıl veren velilerle sıkıntı yaşıyoruz. Benim en çok sabrımı zorlayanlar bilinçsiz velilerdir.” şeklinde dile getirmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden biri olumsuz veli yaklaşımlarıyla ilgili olarak: “...Gecenin saat 11’inde WhatsApp grubundan, hocam şu şöyle nasıldı diyenler, yazarlar oluyor. Yazmaması gereken şeyleri yazıyor, sormaması gereken şeyleri soruyor zamansız bir şekilde...” (Ö4) şeklinde görüş bildirmiştir.

İdarenin dayatmacı yaklaşımı ile ilgili olarak Ö1: “Zaten öğretmenlerin iş yükü yeterince ağır. Bir sürü sorun var zaten sınıfta. Sürekli ilçeden şu sayıyı hemen acil gönderin, yok işte etkinlik, proje yapacaksınız diyorlar... Yani bu gibi şeyler, evrak işleri sabrımızı zorluyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Bir başka öğretmen bu konudaki görüşünü: “Yönetim öğretmenden projeler bekliyor, bazen bu projeler dayatma

oluyor. Yani öğretmen proje mi yapayım, istenilen evrakları mı hazırlayayım, çocuğa ders mi anlatayım? Hangi birini yapayım diyor ve bu konuda öğretmenin sabrı bir şekilde zorlanıyor. Bu konuda idarenin öğretmenden talep ettiği şekli de önemlidir. Bir şeyi dayatarak değil, arkadaşlar yapabilir misiniz şeklinde olmalıdır. Burada üslup çok önemli... Gerçekten yapmak istediği hâlde idarenin dayatması sebebiyle yapmayanları biliyorum.” (Ö5) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Yönelik Bulgular

Bu kısımda sınıf öğretmenlerinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarındaki tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğuna ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Duygusal Tükenme Boyutunda Tükenmişliği Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere “Duygusal tükenme boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Duygusal Tükenmişliği Etkileyen Faktörler

<i>Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>f</i>	<i>Katılımcılar</i>
Duygusal tükenmişliği etkileyen faktörler	Öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması	13	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16
	İş yükünün fazla olması	11	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16
	Eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki ekstra görevler	10	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13
	Ekonomik yetersizlikler	10	Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
	Stres	7	Ö1, Ö4, Ö5, Ö8, Ö13, Ö14, Ö16
	Meslekte sorumluluğun fazla olması	5	Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14
	Ailesel sorunlar	4	Ö1, Ö3, Ö12, Ö13
	Veliler tarafından şikâyet edilmek	4	Ö5, Ö6, Ö12, Ö14
	Mesleğin hak ettiği yerde olmaması ve hayal kırıklığı	3	Ö8, Ö12, Ö15
	Okullardaki fiziksel eksiklikler	3	Ö10, Ö15, Ö16
	Sağlık sorunları	2	Ö3, Ö13
	Öğrenciler tarafından sevilmemek	2	Ö5, Ö6
	Veli desteğinin yetersiz olması	1	Ö15
	Uzun yıllar aynı okulda çalışmak	1	Ö13
	Karşılanamayan sosyal ihtiyaçlar	1	Ö3
	Lisansüstü eğitim yapıyor olmak	1	Ö1

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenler, duygusal tükenme boyutunda tükenmişlik düzeyini en çok etkileyen faktörlerin “Öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması” (f=13), “İş yükünün fazla olması” (f=11), “Eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki ekstra görevler” (f=10), “Ekonomik yetersizlikler” (f=10) ve “Stres” (f=7) olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca “Meslekte sorumluluğun fazla olması” (f=5), “Ailesel sorunlar” (f=4), “Veliler tarafından şikâyet edilmek” (f=4),

“Mesleğin hak ettiği yerde olmaması ve hayal kırıklığı” (f=3) ve “Okullardaki fiziksel eksiklikler” (f=5) gibi faktörlerin de duygusal tükenme boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması konusunda Ö2: *“Yaptığım işe toplum tarafından eskisi gibi yeterince değer verildiğine inanmıyorum...”* şeklinde görüş belirtmiştir. 38 yıllık hizmeti bulunan bir öğretmen, mesleğe ilk başladığı yılı anlatarak: *“...18 yaşındaydım, Kırşehir’de bir köye gittim, iki tane kahvehanesi vardı. Ben 18 yaşında çocuğum, kahvehaneye girdiğim zaman öğretmen geldi diye herkes ayağa kalkıyordu. Çok tuhafıma gitmişti, 70 yaşındaki yaşlı adam bile... Çok seviyorlardı öğretmenleri o zaman. Ayağa kalkmasından belliydi zaten... Şimdi dövüyorlar... İşte bu kadar değişti. Bu da tükenmişliğe neden olabiliyor.”* (Ö4) şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması konusundaki düşüncesini Ö9: *“İtibarsızlaştıkça mesleğimiz, saygı azaldı ve aileler de umursamaz davranıyor gerçekten bize karşı...”* şeklinde dile getirmiştir. Başka bir öğretmen; *“Veliler muhtemelen öğretmenlik mesleğinin itibarsızlığını öğrencilere hissettiriyorlar. Direk öğretmen hakkında bir şey konuşmasalar bile, hani öğretmen sana bir şey yapamaz gibisinden bir laf bile bir öğrencinin öğretmene bakış açısını değiştirebiliyor.”* (Ö12) şeklinde görüş belirtmiş ve öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılmasının öğrencinin öğretmene bakış açısını da olumsuz etkilediğini dile getirmiştir.

İş yükünün fazla olmasıyla ilgili olarak Ö7: *“Dünyanın en zor işlerinden biridir insanla uğraşmak, insana şekil vermek, karşındakini eğitmek... Tek tek çocuklarla uğraşıyorsun, idare bir taraftan, veliler bir taraftan, çevre bir taraftan, evde de sorumlulukların var. Bu da insanı ne yapıyor? Yoruyor.”* şeklinde görüş bildirerek öğretmenlik mesleğinde iş yükünün fazla olduğuna ve bu durumun ise öğretmenleri yordduğuna dikkat çekmiştir. Eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki ekstra görevlerle ilgili görüşünü Ö1: *“İş yüküyle ilgili biraz gereksiz noktalar var: Teknofest, e Twinning...”* şeklinde belirtmiştir. Bu konuda Ö4: *“...Bazı angarya işler bizi kesinlikle çok olumsuz etkiliyor. Yani artık bırakın da şu çocuklara bir şeyler öğretilim diyoruz bazı zamanlarda. Çünkü çocuklara eğitim öğretimin dışında o kadar çok gereksiz, angarya işler yapıyoruz ki... O seminere gidilecek, bu form doldurulacak, şu yapılacak...”* şeklinde görüş bildirmiş ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili olmayan işlerin öğretmenden beklenmesinin, öğretmenlerde duygusal tükenmişliğe neden olduğunu belirtmiştir.

Ekonomik yetersizlikler konusundaki görüşünü Ö12: *“Ekonomik olarak tatminsizlik de duygusal tükenmişlikte etkili... Aslında muhtemelen yaşanan birçok sorunun temelinde ekonomik kaygılar var. ...Etrafımda kredi borcu olmayan öğretmen arkadaşım yok. Dolayısıyla ekonomik sıkıntıya girdi mi insan, neredeyse hemen hemen bütün refleksler değişiyor. Bireysel anlamda da değişiyor, dolayısıyla bu öğrencilere ve sınıfa da yansıyor. Bir mesleği yapan kişinin ekonomik olarak tatmin olması şart, bu olmadığı sürece yeterli motivasyon maalesef olmuyor...”* şeklinde dile getirmiş olup ekonomik yetersizliklerin öğretmenlerde motivasyon eksikliğine ve duygusal tükenmişliğe yol açtığını belirtmiştir.

Duyarsızlaşma Boyutunda Tükenmişliği Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere “Duyarsızlaşma boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Duyarsızlaşmayı Etkileyen Faktörler

<i>Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>f</i>	<i>Katılımcılar</i>
Duyarsızlaşmayı etkileyen faktörler	Velilerin ilgisiz tutumları	7	Ö1, Ö2, Ö8, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15
	Velilerin olumsuz yaklaşımları	7	Ö1, Ö3, Ö8, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16
	Empati kuramamak	3	Ö10, Ö14, Ö15
	Öğretmenin öğrencilere söylediğini yaptıramaması	2	Ö6, Ö8
	Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler	2	Ö8, Ö12
	Mesleki yıpranmışlık	2	Ö11, Ö12
	Seçme sınıf uygulaması	2	Ö12, Ö14
	Öğretmenin kişisel sorunları	2	Ö15, Ö16
	Sorunların üstünü örtme	1	Ö15
	Belli bir süre sonra mesleğin rutine dönmesi	1	Ö7
	Takdir edilmeme	1	Ö5
	Çocukları sevmeme	1	Ö15
Zaman sıkıntısı	1	Ö8	

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenler, duyarsızlaşma boyutunda tükenmişlik düzeyini en çok etkileyen faktörlerin “Velilerin ilgisiz tutumları” (f=7), “Velilerin olumsuz yaklaşımları” (f=7) ve “Empati kuramamak” (f=3) olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca “Öğretmenin öğrencilere söylediğini yaptıramaması” (f=2), “Sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler” (f=2), “Mesleki yıpranmışlık” (f=2), “Seçme sınıf uygulaması” (f=2) ve “Öğretmenin kişisel sorunları” (f=2) gibi faktörlerin de duyarsızlaşma boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Velilerin ilgisiz tutumlarıyla ilgili olarak Ö10: “İlgisiz velilerin çocuklarını bazen görmezden gelebiliyoruz. Bu belki duyarsızlıktan değil ama mecburen, çünkü bir yere kadar yetebiliyorsun. Aksi takdirde diğer öğrencilerimin zamanından ve enerjisinden çalıyorum. Yoksa tüketiyor, oradaki sorun öbür çocukları olumsuz etkiliyor. Ben diğer çocukları etkilememesi için onu ayarlamak zorundayım. Yani bir noktadan sonra mesafe koymak gerekiyor. Görüyorsunuz ama ilgilenemiyorsunuz, zaman ayıramıyorsunuz veya o sizi yoruyor, bakıyorsunuz yoruluyorsunuz biraz diyorsunuz kendimi çekeyim ki diğer çocuklara benim enerjim ve sabrım kalsın.” şeklinde dile getirmiş ve diğer öğrencilerin vaktinden çalmamak için istemediği hâlde ilgisiz ve duyarsız velilerin çocuklarını zaman zaman görmezden geldiğini ifade etmiştir.

Velilerin olumsuz yaklaşımlarını kesinlikle öğrencilerine yansıtmadığını dile getiren Ö9: “...Evet sinirleniyorsun ama sabah çocuğu görünce ona olumsuz bir şey hissedemiyorsun, ailesi yüzünden tepki koyamıyorsun. ... Ama bunlar benim çocuklarım, onlara bir şey diyemiyorsun, yansıtamıyorsun.” şeklinde görüş belirtmiş ve öğrencilerine karşı hiçbir şekilde duyarsızlaşmadığını ifade etmiştir. Velilerin olumsuz yaklaşımları karşısında kesinlikle öğrencilerine duyarsızlaşmadığını belirten Ö13: “Velinin

olumsuz yaklaşımları karşısında o veliye karşı duyarsızlaşabilirim, görmezden gelebilirim, umursamam ancak böyle velilerin çocuklarına acıdığı için çocuğa daha çok ilgi göstermeye çalışıyorum. Veli böyleyse bu çocuk ne hâldedir diyorum ve acıyorum çocuğa. Çocuğa karşı duyarsızlaşamıyorsun yani böyle bir şey yapamıyorsun. ... Çocuk buna müsaade etmez ki. İlkokulda öğrencilere karşı duyarsızlaşamazsın. ... Ben hiçbir sınıf öğretmeninin çocuğu görmezden geleceğini, duyarsızlaşacağını sanmıyorum. ... Duyarsızlaşamazsın, çünkü karşıdaki çocuk küçük, sana muhtaç. O çocuğu görmeme şansın yok sınıfta.” şeklinde görüş belirtmiş ve sınıf öğretmenlerinin öğrencilerine karşı duyarsızlaşamayacağını dile getirmiştir.

Kişisel Başarı Boyutunda Tükenmişliği Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere “Kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Kişisel Başarıyı Etkileyen Faktörler

<i>Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>f</i>	<i>Katılımcılar</i>
Kişisel Başarıyı Etkileyen Faktörler	Yenilikleri takip etmemek	8	Ö1, Ö4, Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15
	Öğrencilerden olumlu geri dönüt alamamak	8	Ö2, Ö5, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
	Velilerden gelen dönütler	4	Ö3, Ö6, Ö13, Ö14
	Ailesel ve ekonomik sorunlar	3	Ö10, Ö12, Ö14
	Veliler ve idareyle yaşanan iletişim sorunları	3	Ö5, Ö10, Ö14
	Sınıfta otorite kuramamak	3	Ö8, Ö12, Ö16
	Başaramama düşüncesi	2	Ö8, Ö15
	Takdir edilmeme	2	Ö5, Ö15
	Zamanla idealistliğin azalması	2	Ö1, Ö7
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve potansiyelleri	2	Ö9, Ö16
	Öğrencilerle sağlıklı iletişim kuramamak	2	Ö10, Ö12
	Sınıfta etkili öğretim stratejilerini kullanamamak	1	Ö8
	Öğrencilere yeterince vakit ayıramamak	1	Ö1
Sınıf mevcudunun kalabalık olması	1	Ö16	

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenler, kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeyini en çok etkileyen faktörlerin “Yenilikleri takip etmemek” (f=8), “Öğrencilerden olumlu geri dönüt alamamak” (f=8), “Velilerden gelen dönütler” (f=4), “Ailesel ve ekonomik sorunlar” (f=3), “Veliler ve idareyle yaşanan iletişim sorunları” (f=3) ve “Sınıfta otorite kuramamak” (f=3) olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca “Başaramama düşüncesi” (f=2), “Takdir edilmeme” (f=2), “Zamanla idealistliğin azalması” (f=2), “Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve potansiyelleri” (f=2) ve “Öğrencilerle sağlıklı iletişim kuramamak” (f=2) gibi faktörlerin de kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir.

Yenilikleri takip etmenin kişisel başarının artmasında önemli olduğunu vurgulayan Ö4: “Prensibim şudur: ‘Öğretmen, öğretmek için öğrenen kişidir.’ Öğretmenin kişisel başarısı için sürekli yenilikleri takip etmesi gerekiyor. Çünkü eğitim öğretimde o kadar çok değişiklik oluyor ki... En azından teknolojik

gelişmelere ayak uydurma açısından bilgisayar, akıllı tahta, projeksiyon kullanımı... Yeni öğretim yöntemlerine ayak uydurması açısından sürekli araştırması, öğrenmesi gerekir. O zaman da kişisel başarısı artacaktır." şeklinde görüş belirtmiştir. Benzer şekilde, yeniliklere açık olmayan ve kendini yenilemeyen öğretmenlerin kişisel başarısının düşeceğini ifade eden Ö11 bu konudaki düşüncesini: "...Muhakkak etkiler, çünkü gelişmelerin dışında kalmış olursun ve bu da verimli olmadığımı düşündürür sana, yapamadığımı, yorulduğunu düşünürsün..." şeklinde dile getirmiştir. Aynı şekilde Ö15: "Bence kesinlikle en önemlisi öğretmenin kendini geliştirmeye devam etmesi ama maalesef biz, öğretmenlik mesleğinde sürekli olarak veren taraf olduğumuz için her şeyi biliyoruz zaten, okumamıza ne gerek var ki? Eğitime katılmamıza ne gerek var ki? Gibi bir psikolojiye yıllar içerisinde evrilebiliyoruz. Bu da kişisel başarı boyutunda tükenmişliğimizi en fazla hızlandıran şey oluyor." şeklinde görüş bildirmiş ve öğretmenlerin alandaki yenilikleri takip etmemesinin kişisel başarı boyutunda tükenmişlik yaşamasına neden olduğunu dile getirmiştir.

Öğrencilerden olumlu geri dönüt alamama konusundaki görüşünü Ö2: "...Geri dönütünü sağlam alabiliyorsan, ne yapıyorsun? Kendini motive ediyorsun. Bir şeyi öğrettiğini hissetmek insanı mutlu ediyor. Bir emek veriyorsun, karşılığını alınca bu seni deşarj ediyor. Ama verdiğinin karşılığını alamayınca motivasyon kaynağın kaybolduğu için tüketiyor..." şeklinde ifade ederken özellikle olumsuz davranışları değiştirme sürecinde öğrencilerden olumlu geri dönüt alamama konusunda Ö9: "Davranış değiştirmede çok sıkıntı yaşıyoruz. Öğretim kısmı bir şekilde oluyor, bekliyorsun... Ancak davranışsal olarak; okulda, küfredme diyorsun ama çocuk eve gidince küfrediyor ya da etraftan onu duyuyor. Sen bu davranışı olumluya dönüştüremiyorsun ve bu noktada insan kendini yetersiz hissediyor. Acaba nerede hata yapıyorum, nerede eksiklik var da ben çocuğun bu davranışını değiştiremiyorum. Beni en çok bu durum zorluyor." şeklinde görüş bildirmiş ve sadece öğretim boyutunda değil eğitim boyutunda da öğrencilerden olumlu geri dönüt almakta zaman zaman zorlandığını ifade etmiştir.

Ailesel ve ekonomik sorunlar yaşayan öğretmenlerin kişisel başarısının bu durumdan olumsuz etkileneceğini dile getiren Ö10 bu konudaki düşüncesini: "Aile yaşantısı istenen düzeyde değilse bu kişisel başarıyı olumsuz etkiler. Nihayetinde hepimiz insanız, robot değiliz, etten kemikteniz. Örneğin boşanma aşamasında olan bir öğretmen ne kadar kişisel başarıyı düşünecek ki. Öncelikle ailesini ve kendini düşünecek, çocuğunu düşünecek. Veya maddi sıkıntı yaşayan bir öğretmen kişisel başarıya ne kadar odaklanabilir. ...Düşünün geçim derdinde olan bir öğretmen veya çocuğunun ihtiyacını karşılayamayan bir öğretmen, şu pahalılıkta düşünün zorlanan bir öğretmen... Tabii ki etkiliyor." şeklinde dile getirmiş olup öğretmenin görevini başarılı bir şekilde yürütebilmesinde ailesel sorunlar ve ekonomik sorunların olumsuz bir etki yarattığını ifade etmiştir.

Sabır ve Tükenmişlik İlişkisine Yönelik Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlere "Sabır ve tükenmişlik arasında nasıl bir ilişki vardır?" sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sabır ve Tükenmişlik İlişkisi

<i>Tema</i>	<i>Kod</i>	<i>f</i>	<i>Katılımcılar</i>
Sabır ve tükenmişlik ilişkisi	Sabır mesleki başarıyı artırır ve tükenmişliği azaltır.	7	Ö4, Ö6, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
	Sabırlı kişiler aceleci davranmaz ve tükenmişlik yaşamazlar.	7	Ö2, Ö5, Ö9, Ö10, Ö14, Ö15, Ö16
	Sabrın verdiği zorluklarla baş edebilme ve dayanma gücü, bireyi tükenmişliğe karşı korur.	5	Ö1, Ö3, Ö10, Ö13, Ö15
	Sabır biterse tükenmişlik artar.	4	Ö8, Ö13, Ö14, Ö15
	Sabırlı kişiler hayata olumlu bakarak geleceğe yönelik umutlarını korur ve tükenmişlik yaşamazlar.	4	Ö11, Ö12, Ö14, Ö16
	Sabır, stresle başa çıkmayı kolaylaştırır ve tükenmişliği önler.	3	Ö1, Ö15, Ö16
	Sabır sayesinde olumlu sosyal ilişkiler gelişir ve tükenmişlik azalır.	2	Ö1, Ö14
	Sabır, tampon görevi yaparak bireyi tükenmişliğe karşı korur.	1	Ö7
	Sabırlı kişiler daha az zihinsel/fiziksel yorgunluk yaşar ve tükenmişlik hissetmezler.	1	Ö10
	Sabırlı kişiler sakin davrandıkları için tükenmişlik yaşamazlar.	1	Ö16
Sabırlı kişiler tükenmişlik yaşamadıkları için sağlıklı olurlar.	1	Ö16	

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenler, sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik olarak en çok “Sabır mesleki başarıyı artırır ve tükenmişliği azaltır” (f=7), “Sabırlı kişiler aceleci davranmaz ve tükenmişlik yaşamazlar” (f=7), “Sabrın verdiği zorluklarla baş edebilme ve dayanma gücü, bireyi tükenmişliğe karşı korur” (f=5), “Sabır biterse tükenmişlik artar” (f=4) ve “Sabırlı kişiler hayata olumlu bakarak geleceğe yönelik umutlarını korur ve tükenmişlik yaşamazlar” (f=4) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik olarak bazı öğretmenlerin görüşleri ise “Sabır, stresle başa çıkmayı kolaylaştırır ve tükenmişliği önler” (f=3), “Sabır sayesinde olumlu sosyal ilişkiler gelişir ve tükenmişlik azalır” (f=2), “Sabır, tampon görevi yaparak bireyi tükenmişliğe karşı korur” (f=1), “Sabırlı kişiler daha az zihinsel/fiziksel yorgunluk yaşar ve tükenmişlik hissetmezler” (f=1), “Sabırlı kişiler sakin davrandıkları için tükenmişlik yaşamazlar” (f=1) ve “Sabırlı kişiler tükenmişlik yaşamadıkları için sağlıklı olurlar” (f=1) şeklindedir.

Sabırlı öğretmenlerin mesleklerinde daha başarılı olduklarını vurgulayan Ö14: “*Sabırlı insan daha az tükenmişlik yaşar. Her şeye olumlu yönden bakar. Bir gün bu iş düzelecek der. Sabırsız insan kendisini yıpratır ve tüketir. Sabırlı öğretmen bence daha başarılıdır...*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sabırlı kişilerin daha sakin oldukları için olaylar karşısında aceleci davranmadıklarını ve bu durumun ise tükenmişliği engellediğini dile getiren Ö2 bu konudaki görüşünü “*Sabırsız kişi aceleci davranarak başladığı bir işi hemen bitirmek ister ve daha erken tükenir. Sabırlı olan kişi ise daha sakin ve huzurlu olacağı için daha rahat çalışır ve bu da tükenmişlik yaşamamasını engeller.*” şeklinde ifade etmiştir. Sabır ve tükenmişlik arasında ters yönde bir ilişki olduğunu belirten Ö5: “*Sabır düzeyi yüksek olan bir öğretmenin tükenmişlik düzeyi düşük olur. Yani sabır arttıkça tükenmişlik azalır, ikisi ters orantılıdır. Sabırsız kişi acele eder, sonucunu bekleyemez, kaygılanır ve strese girer. Sabırlı kişi sabrederek elbet o işin belli bir*

çözüme ulaşacağını düşünür. Sabırlı insanlar olumsuz da olsa sonucu sakin karşıladığı için hayal kırıklığı yaşamaz ve bu da tükenmişlik yaşamamasını engeller.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sabırlı kişilerin, zorluklarla mücadele sürecinde daha kararlı davrandıklarını ve bu kararlılığın ise kişiyi daha güçlü ve dayanıklı yaparak tükenmişlikten koruduğunu dile getiren Ö1 bu konudaki görüşünü “Sabırlı kişi zorluklara göğüs gerer, bu da fizyolojik açıdan insanları daha güçlü yapar” şeklinde dile getirmiştir. Benzer şekilde, sabrın kişiye dayanıklılık kazandırarak tükenmişliği engellediğine dikkat çeken Ö3 bu konuda “Sakin bir insansanız yani sabırlıysanız tükenmezsiniz çünkü sabır insana dayanma gücü verir. Eğer sabırsızsanız dayanamazsınız, tükenirsiniz.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Sabırlı kişilerin hayata olumlu bakarak geleceğe yönelik umutlarını koruduğunu ve böylece tükenmişlik yaşamadıklarını dile getiren Ö11 bu konudaki görüşünü “Sabırlı olmak bakış açımızla ilgilidir. Bunun geçeceğini, iyi olacağını, düzeleceğini, olumluya gideceğini düşünmektir. Olumlu düşününce, hayat da zaten kendiliğinden olumlu hâle geliyor. ...Sabır da olumlu bakmak demektir. Olumlu bakınca da tükenmezsin.” şeklinde dile getirmiştir. Benzer şekilde sabır ve tükenmişlik arasındaki ilişki konusundaki düşüncesini Ö12: “Sabırsız davranıldığında refleksler olumsuz olur. Bu da yaptığın işe olumsuz yansıtacaktır. Sabırlı olmak; sürece emek harcamak ve geleceğe umutla bakmaktır. Kişi sabırlı olunca geleceğe umutla bakar ve tükenmişlik yaşamaz.” şeklinde ifade etmiştir.

Sabırlı davranmanın stresle başa çıkmayı kolaylaştırdığını dile getiren Ö15: “Sabır kesinlikle mesleki tükenmişliği etkiliyor. Çünkü eğer sen sabırlıysan sınıf içerisinde yaşadığın sorunlarda da meslektaşlarıyla yaşadığın sorunlarda da idarecilerle ve velilerle yaşadığın sorunlarda da yani hepsinde o anki stresini yönetebiliyorsun, stresinle baş edebiliyorsun. Ne sorun çıkarsa çıksın, eğer sabırlı bir insansan orada stresini yönetebildiğin ve sorunlara çözüm olabildiğin için tükenmişlik yaşamıyorsun.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin öğretim ve etkileşim boyutlarındaki sabır düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğuna ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Öğretmenler, öğretim boyutunda sabır düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; öğrencilerin olumsuz davranışları, pandemi sürecinin olumsuz etkisi, özel durumu olan öğrenciler, müfredatı yetiştirememeye kaygısı ve sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca öğrencilerin çok çabuk sıkılmaları, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersizliği, aceleci davranmak, öğrencilerin ders ve konuyla ilgili olmayan soruları, öğrenciler dışındaki faktörler (idare, veli, mevzuat) ve müfredatın yoğun olması faktörlerinin de öğretim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler; idarenin ve velilerin eğitime aşırı müdahalesi, öğrenmede zorluk çeken öğrenciler, öğretmenin ruh hâli, dijital dünyanın

olumsuz etkileri, sınıf mevcudunun kalabalık olması, öğrenci devamsızlığı, öğrencilerin dinlemeyi bilmemeleri, öğrencileri sevmemek ve sabırsız öğrenciler gibi faktörlerin de öğretim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlarla örtüşen bir şekilde Ada, Akan, Ayık, Yıldırım ve Yalçın'ın (2013) gerçekleştirdiği çalışmada sınıf öğretmenlerinin motivasyonlarını bozan etkenlerden bazıları; algısı zayıf öğrenciler ve davranış bozuklukları, sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersizliği, dikkati dağınık öğrenciler, öğrenci devamsızlığı, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, müfredatın sık sık değişmesi, sabırsızlık, veliler ve idareyle yaşanan sorunlar şeklinde ifade edilmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenler, öğretim boyutunda sabır düzeylerini en çok etkileyen faktörün öğrencilerin sergiledikleri olumsuz davranışlar olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerin olumsuz davranışları karşısında yapabileceklerinin sınırlı olduğuna dikkat çekmiş ve bu sınırlılıkların ise öğretim boyutunda sabırlarını olumsuz etkilediğini vurgulamışlardır. Öğretmenler olumsuz davranışların ortaya çıkmasını engellemek ve ortaya çıktıktan sonra ise düzeltmek adına öğrencileriyle konuştuklarını, onları sözlü olarak uyardıklarını, velilerle iletişime geçtiklerini ama bu yapılanların olumsuz davranışları önlemede bazen yetersiz kaldığını ve bunun sonucunda ise zaman zaman öğrencilere karşı seslerini yükselttiklerini ve istemeyerek de olsa onlara kızmak zorunda kaldıklarını dile getirmişlerdir. Kazu (2007) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde sınıf öğretmenleri, istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğrenciyle konuşma ve öğüt verme, öğrenciyi sözel olarak uyarma ve öğrenci velisiyle görüşme stratejilerine başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçları Yumuşak ve Balcı (2018) tarafından yapılan çalışmada da görmek mümkündür. 20 sınıf öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilen nitel çalışmada öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışları karşısında sırasıyla en çok sözle uyarma, ceza verme, yüksek sesle kızma, mimiklerle uyarma ve yüz yüze konuşma stratejilerine başvurmuşlardır.

Öğretmenler pandemi sürecinin eğitim öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilediğini ve bu sürecin öğretim boyutunda öğretmenlerin sabrına olumsuz yansıdığını dile getirmişlerdir. Öğretmenler pandemi sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesinden dolayı öğrencilerden yeteri kadar geri dönüt alamadıklarını ve yüz yüze eğitimin başlamasından sonra eksiklikleri tamamlamak adına çoğu zaman geriye dönerek öğrencilerin anlayamadıkları konuları tekrar etmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Alanyazında Covid-19 pandemisinin eğitim öğretimi olumsuz etkilediğine yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmalarda pandemi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarında; alt yapı sorunları ve teknolojik araç gereç eksikliği, öğrenci katılımının yetersizliği, öğrencileri takip edememe ve onlardan yeterli dönüt alamama, velilerden yeterli desteği alamama, iş

yükünün artması, planlama, iletişim, haberleşme, belirsizlik gibi sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir (Akgül ve Oran, 2020; Demir ve Özdaş, 2020; Phillips vd., 2021).

Öğretmenler, etkileşim boyutunda sabır düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; velilerin bilinçsiz ve olumsuz yaklaşımları, idarenin dayatmacı yaklaşımı, velilerin ilgisiz ve duyarsız tutumları, yöneticilerin adaletsiz yaklaşımları ve eğitim paydaşlarının bencilliği olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler ayrıca idarenin desteğini hissetmemek, öğretmenlerin fikirlerine değer verilmemesi, hoşgörü ve farklılıklara saygının olmaması ve liyakatsiz yöneticiler gibi faktörlerin de etkileşim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini dile getirmişlerdir. Bazı öğretmenler; etik olmayan davranışlar, ön yargılı ve öğrenmeye açık olmayan kişiler ve velilerin yüksek beklentileri gibi faktörlerin de etkileşim boyutunda sabır düzeylerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlarla benzer şekilde Ada vd. (2013) tarafından gerçekleştirilen nitel araştırmada sınıf öğretmenlerinin motivasyonlarını bozan dışsal etkenlerden bazıları: Velilerin ilgisiz, duyarsız, olumsuz, ön yargılı tavır ve davranışları; baskıcı, kuralcı, adil olmayan, yenilik ve önerilere kapalı okul yönetimi; üslubu bozuk, saygısız, bencil ve yetersiz yöneticiler; yönetime katılmama; güven vermeyen ve samimiyetsiz insan ilişkileri; bireysel davranan öğretmen; velinin abartılı ilgisi şeklinde ifade edilmiştir. Aktekin ve Kuzucu (2019) tarafından farklı branşlardan öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen bir başka nitel araştırmada öğretmen motivasyonunu olumsuz etkileyen okul içi faktörlerden bazıları; veli faktörü, yönetici faktörü, öğretmenler arası ilişkiler, adaletsizlik, destek görememe ve liyakatsiz kişilerin atanması şeklinde sıralanmıştır. Başka bir araştırmada Diker-Coşkun ve Öztuna-Kaplan (2011), öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları en önemli problemlerden birinin “velilerin olumsuz müdahaleleri” olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan araştırmalardan hareketle öğretmen-veli iletişiminin önemli olduğunu, iyi bir iletişimin eğitim öğretim sürecine olumlu yansıdığını, iletişimde yaşanan sorunların ise öğretmen ve öğrenciler başta olmak üzere eğitimin tüm paydaşlarını olumsuz etkilediğini söylemek mümkündür. Öğretmenler açısından bakıldığında velilerin olumsuz yaklaşımlarının öğretmenlerin sabır, motivasyon ve performanslarını olumsuz etkilediği söylenebilir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin genellikle sabırlarını olumsuz etkileyen faktörlerden bahsettiklerini ve mesleki süreçte sabır düzeylerini olumlu etkileyen faktörlere değinmediklerini göstermiştir. Oysa sabır sadece olumsuz durumlarla ve zorluklarla mücadele sürecinde değil, olumlu ve istenen durumlara ulaşma sürecinde de bireye destek olmaktadır. Eğitimin uzun vadeli bir iş olduğu ve eğitimden beklenen çıktıların uzun dönemde etkisini gösterdiği düşünüldüğünde öğrencilerin gerek akademik gerekse de davranışsal anlamda ulaştıkları olumlu sonuçların öğretmenlerin mesleklerini sabırlı bir şekilde sürdürmelerinin ürünleri olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki başarılarının, sabırlı

davranmalarıyla ilişkili olduğunu ve mesleklerini bu bilinçle yürütmeleri gerektiğini ifade etmek yerinde bir tespit olacaktır.

Sabır sadece duygusal başa çıkma mekanizması olarak değil, başarıya götüren bir enstrüman olarak da her zaman yanımızda olmalıdır (Çadircioğlu, 2020) yani sadece zorlukları aşma sürecinde değil hayatın güzelliklerine kavuşmayı beklerken de sabırlı olmak gerekir (Doğan, 2017). Bu durum sabrın olumlu yönüne, diğer bir ifadeyle bireyin yaşamında ulaşmak istediği güzel sonuçları sabırla beklemesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Tıpkı bir anne adayının karnında dokuz ay boyunca taşıdığı bebeğini kucasına alacağı günü sakince bekleyebilmesi, bir çiftçinin tarlasına ektiği tohumların ürüne dönüşmesini ve diktiği bir fidanın meyve vereceği anı bekleyebilmesi gibi...

Öğretmenler eğitim öğretim sürecinde birçok etkinlik içerisinde yer almaktadır. Öğretmenlerin öğrencileriyle gerçekleştirdikleri etkinliklerin bazıları kısa süreli olmasına rağmen birçok etkinliğin gerçekleştirilmesi oldukça uzun süreler almaktadır. Eğitimsel çıktılarının genellikle uzun zaman alması dolayısıyla öğretmenler gerçekleştirdikleri eğitim ve öğretime yönelik etkinlikleri sürdürürken emeklerinin ürüne dönüşmesi ve istenen sonuçları elde edebilmek için sabırla beklemeyi bilmelidirler. Aksi takdirde emeklerinin karşılıksız kalacağına yönelik karamsarlık hissederek uzun dönemde elde edilmesi gereken başarılarla ulaşmada olumsuzluk yaşayabilirler. Bu durum ise eğitimsel hedeflerden sapmalara yol açabilir. Dolayısıyla öğretmenler yılmadan azim ve kararlılıkla çalıştıklarında emeklerinin karşılığını alabileceklerine dair umutlarını korumalı ve mesleklerini bu bilinçle sürdürmelidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde “sabrın sonu selamettir” ve “sabreden derviş muradına ermiş” atasözleri oldukça anlamlı ve önemlidir.

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarındaki tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörlerin neler olduğuna ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Öğretmenler, duygusal tükenme boyutunda tükenmişlik düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; öğretmenlik mesleğinin itibarsızlaştırılması, iş yükünün fazla olması, eğitim öğretim faaliyetleri dışındaki ekstra görevler, ekonomik yetersizlikler ve stres olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca meslekte sorumluluğun fazla olması, ailesel sorunlar, veliler tarafından şikâyet edilmek, mesleğin hak ettiği yerde olmaması ve hayal kırıklığı ile okullardaki fiziksel eksiklikler gibi faktörlerin de duygusal tükenme boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler; sağlık sorunları, öğrenciler tarafından sevilmemek, veli desteğinin yetersiz olması, uzun yıllar aynı okulda çalışmak, karşılanamayan sosyal ihtiyaçlar ve lisansüstü eğitim yapıyor olmak gibi faktörlerin de duygusal tükenmişliklerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzer şekilde Ada vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin motivasyonlarını bozan etkenlerden bazıları; mesleğe olan saygının azalması ve kendini değersiz

hissetmek, duygusal sorunlar, sağlık sorunları ve ailevi sorunlar, ekonomik sorunlar ve emeklerinin karşılığını alamama, ilgisiz ve duyarsız veli, aşırı prosedür yükü, yönetmelik dışı görev ve sorumluluklar, okulun fiziki yapısının ve ders araç gereçlerinin yetersizliği şeklinde sıralanmıştır. Aynı şekilde Aktekin ve Kuzucu (2019) tarafından yapılan araştırmada iş yükü, çalışma şartları, fiziki koşullar, ailesel sorunlar, ekonomik yetersizlikler ve özlük haklarının eksikliği, ekstra işler, saygınlık ihtiyacı ve öğretmenlik mesleği hakkındaki olumsuz söylemler gibi faktörlerin öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Arslan'ın (2018) okul psikolojik danışmanlarıyla gerçekleştirdiği nitel araştırmada katılımcılar çok fazla danışan aldıklarında ve psikolojik danışmanlık görevi dışında ekstra işler yaptıklarında kendilerini yorgun ve tükenmiş hissettiklerini ifade etmişlerdir. Şenaras ve Çetin (2018) tarafından yapılan nitel araştırmada öğretmenlerin karşı karşıya kaldıkları veli baskısı ve şikâyetleri sonucunda duygusal ve psikolojik bazı sorunlar yaşadıkları ve bunu kişisel, ailesel ve sosyal yaşantılarına yansıttıkları tespit edilmiştir. Yavuz ve Yıkmuş (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ekonomik yetersizlik yaşadığını düşünen öğretmenlerin daha fazla duygusal tükenmişlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Öğretmenler, duyarsızlaşma boyutunda tükenmişlik düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; velilerin ilgisiz tutumları ve olumsuz yaklaşımları ile empati kuramamak olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca öğretmenin öğrencilere söylediğini yaptırılmaması, sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler, mesleki yıpranmışlık, seçme sınıf uygulaması ve öğretmenin kişisel sorunları gibi faktörlerin de duyarsızlaşma boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler; sorunların üstünü örtme, belli bir süre sonra mesleğin rutine dönmesi, takdir edilmeme, çocukları sevmeme ve zaman sıkıntısı gibi faktörlerin de duyarsızlaşma boyutundaki tükenmişliklerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Yılmaz, Esentürk ve İlhan (2018) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda velilerin ilgisiz tutum ve olumsuz yaklaşımlarının öğretmenlerde tükenmişliğe yol açtığı tespit edilmiştir. Ada vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin motivasyonlarını bozan etkenlerden bazıları; velilerin ilgisiz, duyarsız, olumsuz, ön yargılı tavır ve davranışları, ilgisiz ve sorumluluklarını yerine getirmeyen öğrenciler ve yönetimin yapılan çalışmaları takdir etmemesi şeklinde sıralanmıştır. Benzer şekilde Aktekin ve Kuzucu da (2019) öğrenci, veli ve yönetici faktörü ile takdir edilmemenin öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir.

Öğretmenler, kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeylerini en çok etkileyen faktörlerin; yenilikleri takip etmemek, öğrencilerden olumlu geri dönüt alamamak, velilerden gelen dönütler, ailesel ve ekonomik sorunlar, veliler ve idareyle yaşanan iletişim sorunları ve sınıfta otorite kuramamak olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler ayrıca başaramama düşüncesi, takdir edilmeme, zamanla idealistliğin azalması, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ve potansiyelleri ile

öğrencilerle sağlıklı iletişim kuramamak gibi faktörlerin de kişisel başarı boyutunda tükenmişlik düzeylerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler; öğrencilere yeterince vakit ayıramamak ve sınıf mevcudunun kalabalık olması gibi faktörlerin de kişisel başarı boyutundaki tükenmişliklerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Arabacı ve Namlı'nın (2016) okul yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri nitel araştırmada katılımcılara göre okulda eğitim öğretimin geliştirilmesine yönelik yaşanan sorunlardan birisi de "öğretmenlerin yeniliğe kapalı olması" şeklinde ifade edilmiştir. Arslan'ın (2018) okul psikolojik danışmanlarıyla gerçekleştirdiği nitel araştırmada katılımcılar, aileler ve idareyle yaşanan iletişim problemlerinin stres ve tükenmişlik yaşamlarına yol açtığını ifade etmişlerdir. Yılmaz vd. (2018), beden eğitimi öğretmenlerinin katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmada katılımcılar sınıfların kalabalık olması ile öğrenciler ve velilerle yaşadıkları iletişim problemlerinin öğretmenlerde tükenmişliğe neden olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz etkileyen faktörler aynı zamanda kişisel başarıya da olumsuz yansımaktır. Ada vd. (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre sınıf öğretmenlerinin motivasyonlarını bozan etkenler arasında ailevi ve ekonomik sorunlar, başarıya yönelik inançsızlık ve öğretmenin kendisini yetersiz hissetmesi, yönetimin yapılan çalışmalarını takdir etmemesi, yapıcı olmayan veli eleştirisi, öğrencilerin hazır bulunuşluklarının yetersiz olması ve kalabalık sınıf mevcutları da yer almaktadır. Benzer şekilde Aktekin ve Kuzucu da (2019) ailesel sorunlar, ekonomik yetersizlikler ve özlük haklarının eksikliği, öğrenciler, veliler ve idareyle yaşanan sorunlar, destek görememe ve takdir edilmeme, zaman yönetimi ve olumsuz geri bildirimler gibi faktörlerin öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik görüşleri belirlenmiştir. Bu kapsamda öğretmenler, sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik olarak en çok; sabır mesleki başarıyı artırır ve tükenmişliği azaltır, sabırlı kişiler aceleci davranmaz ve tükenmişlik yaşamazlar, sabrın verdiği zorluklarla baş edebilme ve dayanma gücü bireyi tükenmişliğe karşı korur, sabır biterse tükenmişlik artar ve sabırlı kişiler hayata olumlu bakarak geleceğe yönelik umutlarını korur ve tükenmişlik yaşamazlar şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sabır ve tükenmişlik ilişkisine yönelik olarak bazı öğretmenlerin görüşleri ise sabır stresle başa çıkmayı kolaylaştırır ve tükenmişliği önler, sabır sayesinde olumlu sosyal ilişkiler gelişir ve tükenmişlik azalır, sabır tampon görevi yaparak bireyi tükenmişliğe karşı korur, sabırlı kişiler daha az zihinsel/fiziksel yorgunluk yaşar ve tükenmişlik hissetmezler, sabırlı kişiler sakin davrandıkları için tükenmişlik yaşamazlar ve sabırlı kişiler tükenmişlik yaşamadıkları için sağlıklı olurlar şeklindedir.

Öğretmenler, sabırlı olan kişilerin mesleklerini icra ederken aceleci davranmayarak mesleğinin gereklerini yerine getirirken daha sakin ve sağduyulu hareket ettiklerini, dolayısıyla mesleki süreçte karşılaştıkları zorluklarla daha kolay başa çıkabildiklerini, bu nedenle de daha az

tükenmişlik yaşayarak mesleki başarılarının arttığını ifade etmişlerdir. Tükenmişlik yaşayan kişilerin mesleki süreçte başarılı olmaları oldukça zordur. Dolayısıyla sabırlı olan kişiler daha az tükenmişlik yaşadıkları için mesleklerinde daha başarılı olabilirler. Öğretmenler sabrın verdiği dayanma gücü sayesinde insanların hayata daha olumlu baktıklarını, geleceğe dair umutlarını koruduklarını ve bu pozitif bakış açısının ise tükenmişliği önlemede etkili olduğunu vurgulamışlardır. Aynı zamanda, sabırlı kişilerin sakin yapılarından dolayı yaşamlarında stresle başa çıkmada daha başarılı olduklarını ve başkalarıyla daha olumlu sosyal ilişkiler kurabildiklerini, bu nedenle de tükenmişlik yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Bazı öğretmenler, sabrın tükenmişliği önlemede tampon görevi yaptığını yani bireyi koruyarak tükenmişlik yaşamasını engellediğini belirtmiş, sabırlı ve sakin olan bireylerin daha az zihinsel ve fiziksel yorgunluk yaşadığını ve böylece sağlıklı bir yaşam sürdüklerini ifade etmişlerdir. Çünkü sabırsız bireyler aceleci yapılarından dolayı yaptıkları işleri bir an önce tamamlamak ister ya da karşılaştıkları olumsuzlukların hemen ortadan kalkmasını beklerler. İstedikleri sonuçlara kısa sürede ulaşamayınca da kaygı ve stres yaşarlar böylece hem bireysel hem de mesleki anlamda tükenmişlik hisseder ve sağlıklarını koruyamazlar.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara dayalı olarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için çeşitli öneriler getirilmiştir:

1. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik mesleğinin toplumsal itibarının artırılmasına yönelik çalışmalar ve öğretmenlerin özlük hakları ile ekonomik durumlarının iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılarak öğretmenlerin tükenmişlik yaşamaları engellenebilir.
2. İş yüklerinin hafiflemesini sağlamak amacıyla, öğretmenlere eğitim öğretim faaliyetleri dışında ekstra görevler verilmemeli, mesleki gelişimlerine katkı sunmaya yönelik düzenlenecek etkinliklere katılımında ise öğretmenlerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda gönüllülük esas alınmalıdır.
3. Okullarda eğitim öğretimin geliştirilmesine yönelik kararlar mutlaka öğretmenlerin katılımıyla alınmalı ve eğitim öğretim sürecinin önemli paydaşlarından birisi olan öğrenci velilerinin bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.
4. Bu araştırma, kamu okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sabır ve tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmalar özel okullarda, farklı eğitim kademelerinde veya farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilebilir.
5. Okul yöneticilerinin sabır ve tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.

Kaynaklar

- Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ. & Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 151-166. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32419> sayfasından erişilmiştir.
- Akay, K. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik ve örgütsel güven alguları arasındaki ilişkinin analizi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akgül, G. & Oran, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 15-37. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1469739> sayfasından erişilmiştir.
- Aktekin, S. & Kuzucu, T. (2019). Öğretmenlerin motivasyonlarını etkileyen okul içi ve okul dışı faktörlerin analizi. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 35-66. <http://dx.doi.org/10.29228/diyalektolog.37319>
- Akyol, B. (2019). *Engelli bakımı ön lisans öğrencilerinin sabır düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Alan, S. & Ertac, S. (2015). Patience, self-control and the demand for commitment: Evidence from a large-scale field experiment. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 115, 111-122. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2014.10.008>
- Antoniou, A. S., Polychroni, F. & Walters, B. (2000). *Sources of stress and professional burnout of teachers of special educational needs in Greece*. International Special Education Congress'te sunulmuş bildiri, University of Manchester. <https://www.academia.edu/32922456/> sayfasından erişilmiştir.
- Arabacı, İ. B. & Namlı, A. (2016). Okul geliştirme konusunda yöneticilerin yaşadıkları sorunlar. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 9(2), 245-265. <http://dx.doi.org/10.5578/keg.7993>
- Arı, R. (2016). *Eğitim psikolojisi gelişim ve öğrenme* (6. b.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arslan, N. (2018). Psikolojik danışmanlarda tükenmişlik: Nitel araştırma örneği. *OPUS –Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1005-1021. <https://doi.org/10.26466/opus.419320>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/497090> sayfasından erişilmiştir.
- Banks, S. R. & Thompson, C. L. (1995). *Educational psychology: For teachers in training*. New York: West.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel öğretim bilgisi* (7. b.). Ankara: Kadioğlu Matbaası.

- Bümen, N. T. (2010). The relationship between demographics, self-efficacy, and burnout among teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*(40), 16-35. https://ejer.com.tr/wp-content/uploads/2021/01/ejer_2010_issue_40.pdf#page=18 sayfasından erişilmiştir.
- Büyükşahin, Y. & Şahin, A. E. (2017). Öğretmenlerin gözünden eğitimde kalite sorunsalı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1134-1152. <https://doi.org/10.14686/buefad.290859>
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stress–burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 19(4), 381-395. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(03\)00023-4](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(03)00023-4)
- Çadırcıoğlu, M. K. (2020). *Sabretme becerisini anlamak ve geliştirmek*. <https://www.ikipsikolog.com/post/sabretmebecerisinianlamak> sayfasından erişilmiştir.
- Çağlar, Ç. & Demirtaş, H. (2011). Dershane öğretmenlerinde tükenmişlik ve iş doyumunu. *e-International Journal of Educational Research*, 2(2), 30-49. <http://www.e-ijer.com/en/download/article-file/89729> sayfasından erişilmiştir.
- Çapa, Y. & Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(18), 69-73. <http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1063-published.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çeliköz, N. & Gül, Y. E. (2018). Üniversite öğrencileri sabır eğilim ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. E. Hamarta vd. (Ed.), *Eğitim bilimleri araştırmaları içinde* (s. 11-21). Ankara: Çizgi.
- Çokluk, Ö. (2003). Örgütlerde tükenmişlik. C. Elma & K. Demir (Ed.), *Yönetimde çağdaş yaklaşımlar içinde* (2. b., s. 109-133). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim*(186), 72-84. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442757> sayfasından erişilmiştir.
- D'Amico, A., Geraci, A. & Tarantino, C. (2020). The relationship between perceived emotional intelligence, work engagement, job satisfaction, and burnout in Italian school teachers: An exploratory study. *Psychological Topics*, 29(1), 63-84. <https://doi.org/10.31820/pt.29.1.4>
- Demir, F. & Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775620>
- Diker-Coşkun, Y. & Öztuna-Kaplan, A. (2011). Öğretmenlerin problem çözme yeterlik algıları ve yeni yaklaşımları uygulamada yaşadıkları problemler. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(22), 59-75. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/115644> sayfasından erişilmiştir.

- Doğan, M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 134-153. <https://jhwbjournal.com/uploads/files/fe0bd65d4519209946ae28ddc48de987.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin travma sonrası gelişimlerinde içsel dini motivasyon, dini başa çıkma, sabır ve şükürün rolü. *Turkish Studies Comparative Religious Studies*, 13(25), 207-230. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14583>
- Duman, S. N. & Taş, İ. D. (2021). Eğitim fakülteli olmak (Kırıkkale Üniversitesi örneği). *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 112-130. <https://doi.org/10.32960/uead.898199>
- Eliöz, M., Çebi, M., İmamoğlu, O., İslamoğlu, İ. & Yamak, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin sabır ve saldırganlık düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 775-779. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3489>
- Eliüşük, A. (2014). *Sabır eğiliminin öz-belirleme öz-anlayış ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Esen, M. & Say, S. (2022). Zekâ oyunlarının, 4. sınıf öğrencilerinin problem çözmeye ilişkin karar verme becerisine, sabırlı davranış göstermesine ve okul doyumuna etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 71-87. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1031058>
- Goswami, M. (2013). A study of burnout of secondary school teachers in relation to their job satisfaction. *Journal of Humanities and Social Science*, 10(1), 18-26. <https://www.iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol10-issue1/C01011826.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Gökalp, A. (2022). Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri üzerindeki faktörlerin incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 5(1), 34-50. <https://doi.org/10.47503/jirss.1103744>
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Journal of Turkish Studies-Language and Literature*, 10(11), 725-756. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8624>
- Gültekin, M. (2020). Değişen toplumda eğitim ve öğretmen nitelikleri. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 654-700. <https://doi.org/10.18039/ajesi.682130>
- Hakanen, J. J., Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and work engagement among teachers. *Journal of School Psychology*, 43(6), 495-513. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.11.001>
- Harned, D. B. (2015). *Patience: How we wait upon the world*. Eugene: Wipf and Stock.
- Hossaeini, S. A. (2021). Predicting mental health and illness based on religious health promoting behaviors and patience in female students during COVID-19 pandemic. *The Quarterly Journal of Woman and Family Studies*, 8(4), 43-66. <https://doi.org/10.22051/JWFS.2021.34547.2609>

- Jusupov, M. (2017). Meallerde sabır kavramının analizi (Kırgızca ve Rusça mealler örneğinde). *Dergiabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, 5(10), 62-80. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/393149> sayfasından erişilmiştir.
- Karaman, P. (2009). *Örgütsel adalet algısı ile tükenmişlik arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik öğretmenler üzerinde bir uygulama*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kaytez, N. & Güngör-Aytar, F. A. (2018). Çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin iyimserlik düzeylerinin sabır ve empatik eğilim açısından incelenmesi (Meslek lisesi örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(Özel Sayı), 159-175. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=17f3ac02-883a-46ea-99bf-b703f13f3efb%40redis> sayfasından erişilmiştir.
- Kazu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Milli Eğitim Dergisi*(175), 57-65. http://dhgm-dot-meb-dot-gov-dot-tr.gateway.web.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/175.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Khormaei, F., Farmani, A. & Soltani, E. (2014). Investigating the prediction role of patience as a moral construct and personality characteristics in the hopelessness of university students. *Medical Ethics Journal*, 8(28), 167-99. <https://www.sid.ir/paper/195737/en> sayfasından erişilmiştir.
- Mahdiyari, M., Taghavi, S. M. R. & Goodarzi, M. A. (2016). Predicting patience based on the worldly and divine attachments among the students of Shiraz University, Iran. *Religion and Health*, 4(2), 29-38. <http://jrh.mazums.ac.ir/article-1-336-en.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Malinen, O. P. & Savolainen, H. (2016). The effect of perceived school climate and teacher efficacy in behavior management on job satisfaction and burnout: A longitudinal study. *Teaching and Teacher Education*, 60, 144-152. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.08.012>
- Maslach, C. (2009). *Comprendiendo el burnout [Understanding burnout]*. *Ciencia & Trabajo*, 11(32), 37-43.
- Maslach, C. & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113. <https://doi.org/10.1002/job.4030020205>
- Meriç, E. & Erdem, M. (2022). Öğretmen sabır ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 710-726. <https://doi.org/10.24315/tred.928310>
- Muratoğlu, A. (2018). *Sabır*. Konya: Damla Ofset.
- Murphy, P. K., Delli, L. A. M. & Edwards, M. N. (2004). The good teacher and good teaching: Comparing beliefs of second-grade students, preservice teachers, and inservice teachers. *The Journal of Experimental Education*, 72(2), 69-92. <https://doi.org/10.3200/JEXE.72.2.69-92>

- Okoro, C. O. & Chukwudi, E. K. (2011). The ideal teacher and the motivated student in a changing environment. *Journal of Educational and Social Research*, 1(3), 107-112.
- Özben, Ş. & Argun, Y. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin umutsuzluk ve tükenmişlik düzeyleri üzerine bir araştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 36-48. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/57126> sayfasından erişilmiştir.
- Öztürk, M. A. & Erdem, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin iş yükü algısı ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 926-958. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.751859>
- Öztürk-Çiftci, D., Meriç, E. & Meriç, A. (2015). Örgütsel sessizlik, tükenmişlik ve işten ayrılma niyeti ilişkisi: Ordu ili özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 996-1007. <https://www.sosyalarastirmalar.com/archive/jisr-volume-8-issue-41-year-2015.html> sayfasından erişilmiştir.
- Paliç, G. & Keleş, E. (2011). Sınıf yönetimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 199-220. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108203> sayfasından erişilmiştir.
- Phillips, L. G., Cain, M., Ritchie, J., Campbell, C., Davis, S., Brock, C., & Joosa, E. (2021). Surveying and resonating with teacher concerns during COVID-19 Pandemic. *Teachers and Teaching*, 27, 1-18. <https://doi.org/10.1080/13540602.2021.1982691>
- Schnitker, S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 7(4), 263-280. <https://doi.org/10.1080/17439760.2012.697185>
- Schnitker, S. A. & Emmons, R. A. (2007). Patience as a virtue: Religious and psychological perspectives. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 18, 177-207. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004158511.i-301.69>
- Schnitker, S. A., Gilbertson, M. K., Houlberg, B., Hardy, S. A. & Fernandez, N. (2020). Transcendent motivations and virtue development in adolescent marathon runners. *Journal of Personality*, 88(2), 237-248. <https://doi.org/10.1111/jopy.12481>
- Shirazizadeh, M. & Karimpour, M. (2019). An investigation of the relationships among EFL teachers' perfectionism, reflection and burnout. *Cogent Education*, 6, 1-13. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2019.1667708>
- Shishavan, H. B. & Sadeghi, K. (2009). Characteristics of an effective English language teacher as perceived by Iranian teachers and learners of English. *English Language Teaching*, 2(4), 130-143. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1083690.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Sovitriana, R., Santosa, A. D. & Hendrayani, F. (2019). Teacher burnout and self esteem in tangerang's junior high school teachers. *International Review of Management and Marketing*, 9(2), 26-30. <https://doi.org/10.32479/irmm.7641>
- Supervia, P. U. & Bordas, C. S. (2020). Burnout syndrome, engagement and goal orientation in teachers from different educational stages. *Sustainability*, 12(17), 1-10. <https://doi.org/10.3390/su12176882>
- Şenaras, B. & Çetin, Ş. (2018). Okul müdürleri ile öğretmenlerin algılarına göre ilk ve ortaokullarda veli baskısı: Nitel bir araştırma. *Millî Eğitim Dergisi*, 47(220), 157-176. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/584612> sayfasından erişilmiştir.
- Taş, M. A. & Tortumlu, M. (2021). Sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık rolü. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1-17. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.601744.1>
- Yavuz, M. (2019). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 527-556. <https://doi.org/10.26466/opus.601008>
- Yavuz, M. & Yıkmış, A. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1636434> sayfasından erişilmiştir
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. b.). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, A., Esentürk, O. K. & İlhan, E. L. (2018). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik durumları ve öğretim sürecinde bu duruma yol açan nedenler: Karma araştırma yaklaşımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2091-2103. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2448>
- Yılmaz, E. & Aslan, S. (2018). Lise öğretmenlerinde tükenmişlik, iş doyumunu ve algılanan sosyal destek: Bursa ili örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1861-1886. <https://doi.org/10.17240/aibuofd.2018.18.39790-439327>
- Yılmaz, K. (2020). Türkiye'de eğitim örgütlerinde yapılan tükenmişlik konulu makaleler ile ilgili bir meta değerlendirme. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 119-136. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.730282>
- Yumuşak, G. & Balcı, Ö. (2018). Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 223-254. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.489128>

Zhang, Y., Zhang, S. & Hua, W. (2019). The impact of psychological capital and occupational stress on teacher burnout: Mediating role of coping styles. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 28(4), 339-349. <https://doi.org/10.1007/s40299-019-00446-4>

Extended Summary

Teaching is one of the most complex and physically, mentally and emotionally demanding vocations (Supervia and Bordas, 2020). Thus, teachers who share the responsibility of performing various tasks and roles, should have certain traits and qualifications. Several studies have been conducted on teacher traits and qualifications, and these studies have reported that teachers should possess certain personal traits that directly or indirectly affect their profession, and certain skills required by the profession (Gültekin, 2020). It could be suggested based on the literature that one of the important personal teacher traits is “patience”, in other words, the teaching profession requires patience (Büyükaşahin and Şahin, 2017; Duman and Taş, 2021; Meriç and Erdem, 2022; Murphy, Delli and Edwards, 2004; Okoro and Chukwudi, 2011; Shishavan and Sadeghi, 2009).

Although there are several studies on the concept of patience in the literature, a significant number of studies tackled the religious dimension of the concept (Harned, 2015; Jusupov, 2017; Mahdiyari, Taghavi and Goodarzi, 2016; Muratoğlu, 2018; Schnitker and Emmons, 2007; Schnitker et al., 2020). Although certain studies were conducted on patience in elementary school, high school and university students’ samples based on positive psychology (Alan and Ertac, 2015; Kaytez and Güngör-Aytar, 2018; Taş and Tortumlu, 2021), there were no studies that aimed to determine the patience levels of teachers, and the factors affecting patience in teachers.

It is thought that determining the factors that negatively affect the patience of teachers is important in taking measures that will contribute to their professional conduct more effectively. Lack of patience in teaching profession could lead to pessimism, stress, and even burnout.

Teachers experience higher stress when compared to other occupational groups (Antoniou, Polychroni and Walters, 2000; Chan, 2003; Çokluk, 2003). The reason is that the teaching profession is one of the professions with high social expectations, which is a significant source of stress.

Teachers, who are in constant communication and interaction with students with different traits and all educational stakeholders, could be exposed to stress due to negativities they experience in this process and may experience burnout as a result. In turn, burnout could lead to negative effects on the parents and students, and the whole society in general.

In the literature, there are several studies on teacher burnout, and it is reported that several individual and organizational factors affect teacher burnout (Çağlar and Demirtaş, 2011; Goswami, 2013; Hakanen et al., 2006; Malinen and Savolainen, 2016; Öztürk-Çiftci, Meriç and Meriç, 2015). In the study conducted by Yılmaz (2020), it was stated that the articles on burnout were confined to

numerical data and the concept of burnout was tried to be explained only quantitatively. Based on this deficiency, it is thought that it is important to examine the factors affecting burnout in teachers in depth.

When the literature was evaluated, no study was found to determine the factors affecting patience and burnout in teachers. It could be suggested that determining the factors affecting patience and burnout in teachers and carrying out studies to eliminate the negative situations will contribute to the teachers' carrying out their duties more effectively and efficiently. The present study was conducted to determine the factors affecting patience and burnout based on the views of primary school teachers employed in public schools, Türkiye.

The study, which was designed qualitatively, was conducted based on the phenomenology method. The participants of the study consisted of 16 primary school teachers assigned with the maximum diversity sampling. The data of study were collected with a semi-structured interview form and analyzed with descriptive analysis method.

The study revealed that the negative student behavior, the negative impact of the pandemic, students with special conditions, the anxiety about incompleteness of the curriculum requirements, and students who do not fulfill their responsibilities were the factors that affected the patience levels of the teachers in the instruction dimension. According to the study conducted by Ada et al. (2013), some of the factors that disrupt the motivation of primary school teachers are students with poor perception and behavioral disorders, students who do not fulfill their responsibilities, insufficient level of readiness of students, distracted students, student absenteeism, crowded classrooms, frequent changes in the curriculum, impatience, problems with parents and administration.

According to the teachers, the factors that most affected their patience levels in the interaction dimension included negative parental approaches, insistency of the administration, the indifferent and insensitive parental attitudes, unjust attitudes of the administrators, and selfishness of education shareholders. The study conducted by Aktekin and Kuzucu (2019) with the participation of teachers from different branches also indicates that some of the in-school factors that negatively affect teacher motivation are parent factor, manager factor, relations between teachers, injustice, and lack of support.

Teachers stated that the factors that affected their emotional burnout included disreputation of the teaching profession, high workload, non-educational duties, economic problems and stress, and the factors that most affected their depersonalization were parental indifference, negative attitudes, and lack of empathy. The study conducted by Ada et al. (2013) shows that some of the factors that disrupt the motivation of primary school teachers are decreased respect for the profession and feeling worthless, emotional problems, health problems and family problems, economic problems, indifferent and insensitive parents, and high workload.

According to the teachers, the factors that most affected their burnout levels in the personal achievement dimension included their inability to follow up innovations, lack of positive student feedback, parental feedback, familial and economic problems, and communication problems with parents and administration.

In the study, following results were obtained regarding the relationship between patience and burnout: Patience increases professional success and reduces burnout. The ability to cope with the difficulties that patience gives and the strength to endure protects the individual against burnout. Patient people keep their hopes for the future by looking at life positively and do not experience burnout. Patience facilitates coping with stress and prevents burnout.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmaya, birinci yazar %60, ikinci yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır. Araştırmanın yapıldığı okullardaki yönetici ve öğretmenlere teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 27.05.2021 tarih ve 2021/3/12 sayılı kararı ile Ordu İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 16.09.2021 tarih ve 32080347 sayılı onayı ile yürütülmüştür.